

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGOẠI THƯƠNG**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ

**HOÀN THIỆN CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG
THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÁC CÔNG TY
CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM**

Ngành: Quản trị kinh doanh

NGUYỄN THỊ PHƯƠNG MAI

Hà Nội - 2020

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGOẠI THƯƠNG**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ

**HOÀN THIỆN CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG
THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÁC CÔNG TY
CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM**

Ngành: Quản trị kinh doanh

Mã số: 9310101

Nguyễn Thị Phương Mai

Người hướng dẫn khoa học:

- 1. PGS.TS Đào Thị Thu Giang**
- 2. PGS.TS Trần Thị Kim Anh**

Hà Nội - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu nêu trong Luận án là trung thực. Những kết luận khoa học của Luận án chưa từng được ai công bố trong bất kỳ một công trình nào khác.

Hà Nội, ngày... tháng ... năm 2020

TÁC GIẢ LUẬN ÁN

Nguyễn Thị Phương Mai

LỜI CẢM ƠN

Tác giả xin bày tỏ sự biết ơn sâu sắc tới PGS. TS Đào Thị Thu Giang và PGS. TS Trần Thị Kim Anh đã tận tình hướng dẫn tác giả trong suốt quá trình thực hiện Luận án.

Tác giả xin bày tỏ sự cảm ơn tới các Thầy, Cô Khoa Quản trị kinh doanh, Khoa Kế toán – Kiểm toán và Khoa Sau đại học Trường Đại học Ngoại thương đã giúp đỡ tác giả trong quá trình học tập và nghiên cứu.

Tác giả xin trân trọng cảm ơn sự giúp đỡ nhiệt tình và quý báu của Ban lãnh đạo, Phòng Kế toán, Phòng Lưu ký, Phòng Quản lý rủi ro... tại các CTCK Việt Nam trong quá trình tác giả khảo sát, thu thập tài liệu và thực hiện điều tra.

Cuối cùng, tác giả bày tỏ sự cảm ơn tới gia đình, bạn bè và đồng nghiệp đã tạo điều kiện, động viên, giúp đỡ tác giả trong suốt quá trình học tập và thực hiện luận án.

Xin chân thành cảm ơn!

TÁC GIẢ LUẬN ÁN

Nguyễn Thị Phương Mai

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC.....	iii
DANH MỤC THUẬT NGỮ VÀ TỪ VIẾT TẮT TIẾNG ANH	vii
DANH MỤC THUẬT NGỮ VÀ TỪ VIẾT TẮT TIẾNG VIỆT	vii
DANH MỤC BẢNG	viii
PHẦN MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÔNG TY CHỨNG KHOÁN	22
1.1. KHÁI NIỆM VÀ CÁC QUAN ĐIỂM VỀ NỘI DUNG CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI DOANH NGHIỆP	22
1.1.1. Các khái niệm cơ bản.....	22
1.1.2. Các quan điểm về nội dung công tác tổ chức hệ thống thông tin kế toán	28
1.2. ĐẶC ĐIỂM, NHU CẦU THÔNG TIN VÀ YÊU CẦU TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÔNG TY CHỨNG KHOÁN.....	31
1.2.1. Tổng quan về công ty chứng khoán	31
1.2.2. Đặc điểm hệ thống thông tin kế toán tại công ty chứng khoán.....	34
1.2.3. Nhu cầu thông tin và yêu cầu tổ chức hệ thống thông tin kế toán tại công ty chứng khoán.....	35
1.3. NỘI DUNG CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÁC CÔNG TY CHỨNG KHOÁN.....	39
1.3.1. Xác định nhu cầu thông tin và yêu cầu quản lý.....	41
1.3.2. Tổ chức hệ thống dữ liệu đầu vào.....	41
1.3.3. Tổ chức quá trình xử lý dữ liệu	43
1.3.4. Tổ chức lưu trữ dữ liệu.....	46
1.3.5. Tổ chức hệ thống kiểm soát.....	47
1.3.6. Tổ chức hệ thống báo cáo	48
1.4. CÁC TIÊU CHÍ ĐÁNH GIÁ CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÔNG TY CHỨNG KHOÁN	50

1.4.1.	<i>Tiêu chí đánh giá việc xác định nhu cầu thông tin và yêu cầu quản lý...</i>	51
1.4.2.	<i>Tiêu chí đánh giá công tác tổ chức dữ liệu đầu vào.....</i>	51
1.4.3.	<i>Tiêu chí đánh giá tổ chức hệ thống xử lý dữ liệu</i>	52
1.4.4.	<i>Tiêu chí đánh giá tổ chức lưu trữ dữ liệu</i>	53
1.4.5.	<i>Tiêu chí đánh giá tổ chức hệ thống kiểm soát.....</i>	53
1.4.6.	<i>Tiêu chí đánh giá tổ chức hệ thống báo cáo</i>	54
1.5.	CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÔNG TY CHỨNG KHOÁN.....	56
1.5.1.	<i>Môi trường ngành</i>	57
1.5.2.	<i>Cơ sở hạ tầng công nghệ thông tin.....</i>	58
1.5.3.	<i>Phần mềm kế toán.....</i>	58
1.5.4.	<i>Mức độ tham gia của nhà quản lý vào tổ chức hệ thống thông tin kế toán.</i>	59
1.5.5.	<i>Năng lực của kế toán viên.....</i>	59
1.5.6.	<i>Môi trường kiểm soát trong công ty chứng khoán</i>	59
1.6.	KINH NGHIỆM TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÔNG TY CHỨNG KHOÁN TRÊN THẾ GIỚI	60
1.6.1.	<i>Tổ chức hệ thống thông tin kế toán tại CTCK Mỹ.....</i>	60
1.6.2.	<i>Tổ chức hệ thống thông tin kế toán tại CTCK Pháp.....</i>	61
1.6.3.	<i>Tổ chức hệ thống thông tin kế toán tại CTCK Nhật Bản</i>	62
1.6.4.	<i>Tổ chức hệ thống thông tin kế toán tại Trung Quốc.....</i>	63
1.6.5.	<i>Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam.....</i>	64
	TÓM TẮT CHƯƠNG 1	66
	CHƯƠNG 2: THỰC TRẠNG CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÁC CÔNG TY CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM	67
2.1.	TỔNG QUAN VỀ THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN VÀ CÔNG TY CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM	67
2.1.1.	<i>Quá trình hình thành và phát triển của thị trường chứng khoán và công ty chứng khoán tại Việt Nam</i>	67
2.1.2.	<i>Quy định pháp lý về lĩnh vực chứng khoán tại Việt Nam.....</i>	69

2.1.3. Hoạt động kiểm soát của nhà nước trong lĩnh vực chứng khoán tại Việt Nam	70
2.1.4. Cơ cấu tổ chức của các công ty chứng khoán Việt Nam.....	72
2.2. PHÂN TÍCH THỰC TRẠNG CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÁC CÔNG TY CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM.....	75
2.2.1. Thực trạng việc xác định nhu cầu thông tin và yêu cầu quản lý	75
2.2.2. Thực trạng tổ chức hệ thống dữ liệu đầu vào.....	77
2.2.3. Thực trạng tổ chức hệ thống xử lý dữ liệu.....	81
2.2.4. Thực trạng tổ chức hệ thống lưu trữ thông tin	90
2.2.5. Thực trạng tổ chức hệ thống kiểm soát	91
2.2.6. Thực trạng tổ chức hệ thống báo cáo.....	96
2.2.7. Đánh giá chung công tác tổ chức hệ thống thông tin kế toán tại các công ty chứng khoán Việt Nam	101
2.3. ĐÁNH GIÁ ẢNH HƯỞNG CỦA CÁC YẾU TỐ ĐẾN CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÁC CÔNG TY CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM.....	102
2.3.1. Mô hình nghiên cứu.....	102
2.3.2. Kết quả phân tích định lượng.....	104
2.4. ĐÁNH GIÁ THỰC TRẠNG CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÁC CÔNG TY CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM.....	111
2.4.1. Kết quả đạt được	111
2.4.2. Các hạn chế trong công tác tổ chức hệ thống thông tin kế toán tại các công ty chứng khoán Việt Nam	113
2.4.3. Nguyên nhân của những hạn chế.....	117
TÓM TẮT CHƯƠNG 2	121
CHƯƠNG 3: GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÁC CÔNG TY CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM.....	122
3.1. ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN CỦA THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN VÀ CÔNG TY CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM GIAI ĐOẠN 2020 – 2025.....	122
3.1.1. Mục tiêu phát triển thị trường chứng khoán.....	122

3.1.2. Nguyên tắc phát triển thị trường chứng khoán.....	123
3.1.3. Định hướng quản lý nhà nước với các công ty chứng khoán.....	124
3.1.4. Định hướng phát triển của công ty chứng khoán Việt Nam giai đoạn 2020-2025.....	124
3.2. MỤC TIÊU HOÀN THIỆN CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÁC CÔNG TY CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM.....	127
3.2.1. Hệ thống thông tin kế toán xử lý được lượng dữ liệu lớn.	127
3.2.2. Hệ thống thông tin kế toán xử lý được những giao dịch phức tạp	128
3.2.3. Hệ thống thông tin kế toán có khả năng kiểm soát tốt.....	128
3.2.3. Hệ thống thông tin kế toán trở thành công cụ hữu hiệu để hỗ trợ quản lý và điều hành	128
3.3. GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN CÔNG TÁC TỔ CHỨC HỆ THỐNG THÔNG TIN KẾ TOÁN TẠI CÁC CÔNG TY CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM.....	129
3.3.1. Giải pháp cho việc xác định yêu cầu thông tin và nhu cầu quản lý	129
3.3.2. Giải pháp hoàn thiện tổ chức dữ liệu đầu vào.....	132
3.3.3. Giải pháp hoàn thiện tổ chức hệ thống xử lý dữ liệu.....	134
3.3.4. Giải pháp hoàn thiện tổ chức hệ thống lưu trữ	139
3.3.5. Giải pháp hoàn thiện tổ chức hệ thống kiểm soát.....	141
3.3.6. Giải pháp hoàn thiện tổ chức hệ thống báo cáo.....	145
3.3.7. Một số giải pháp khác	147
3.4. KIẾN NGHỊ VỚI CÁC CƠ QUAN QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC	152
3.4.1. Hoàn thiện cơ sở pháp lý trong lĩnh vực chứng khoán và kế toán	152
3.4.2. Tăng cường hoạt động kiểm soát của các cơ quan quản lý nhà nước.....	154
3.4.3. Các kiến nghị khác	157
TÓM TẮT CHƯƠNG 3	158
PHÂN KẾT LUẬN.....	159
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	i
PHỤ LỤC.....	xi

DANH MỤC THUẬT NGỮ VÀ TỪ VIẾT TẮT TIẾNG ANH

Viết tắt	Thuật ngữ Tiếng Anh	Giải thích thuật ngữ
AIS	Accounting Information System	Hệ thống thông tin kế toán
	Block chain	Chuỗi khối
ERP	Enterprise Resources Planning	Hệ thống hoạch định nguồn lực doanh nghiệp
FAIS	Financial Accounting Information System	Hệ thống thông tin kế toán tài chính
IFRS	International Financial Reporting Standards	Chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế
MAIS	Management Information System	Hệ thống thông tin kế toán quản trị

DANH MỤC THUẬT NGỮ VÀ TỪ VIẾT TẮT TIẾNG VIỆT

Viết tắt	Giải thích thuật ngữ
ATTC	An toàn tài chính
BCTC	Báo cáo tài chính
BCQT	Báo cáo kế toán quản trị
CMCN	Cách mạng công nghiệp
CNTT	Công nghệ thông tin
CTCK	Công ty chứng khoán
GTHL	Giá trị hợp lý
HTTT	Hệ thống thông tin
KTNB	Kiểm toán nội bộ
KTQT	Kế toán quản trị
KTTC	Kế toán tài chính
KSNB	Kiểm soát nội bộ
NĐT	Nhà đầu tư
QTRR	Quản trị rủi ro
SGDCK	Sở giao dịch chứng khoán
TK	Tài khoản
TSTC	Tài sản tài chính
TTCK	Thị trường chứng khoán
UNCKNN	Ủy ban chứng khoán nhà nước

DANH MỤC BẢNG

Bảng 1.1 : Nhu cầu loại thông tin liên quan đến quyết định quản lý.....	35
Bảng 1.2: Tổng hợp tiêu chí đánh giá công tác tổ chức hệ thống thông tin kế toán tại công ty chứng khoán	55
Bảng 2.1: Đánh giá việc xác định nhu cầu thông tin và yêu cầu quản lý	77
Bảng 2.2: Tổng hợp dữ liệu thường sử dụng trong CTCK VICS.....	78
Bảng 2.3: Đánh giá công tác tổ chức dữ liệu đầu vào.....	81
Bảng 2.4: Số lượng tài khoản kế toán các công ty chứng khoán đang sử dụng.....	82
Bảng 2.5: Kết quả đánh giá tổ chức hệ thống xử lý.....	89
Bảng 2.6: Kết quả đánh giá hệ thống lưu trữ.....	91
Bảng 2.7: Các bộ phận kiểm soát tại 10 công ty chứng khoán lớn.....	95
Bảng 2.8: Kết quả đánh giá tổ chức kiểm soát	96
Bảng 2.9: Kết quả đánh giá tổ chức hệ thống báo cáo	100
Bảng 2.10: Kết quả đánh giá công tác tổ chức hệ thống thông tin kế toán.....	101
Bảng 2.11: Tổng hợp các thang đo chính thức	103
Bảng 2.12: Thống kê mô tả biến quan sát	104
Bảng 2.13: Kết quả phân tích độ tin cậy của thang đo.....	105
Bảng 2.14: Kết quả kiểm định KMO and Bartlett's Test của các nhân tố ban đầu	107
Bảng 2.15: Phương sai trích của các nhân tố ban đầu.....	107
Bảng 2.16: Ma trận xoay của nhân tố khám phá	108
Bảng 2.17: Kết quả hồi quy đa biến.....	109
Bảng 2.18: Kết quả kiểm định giả thuyết nghiên cứu.....	110